

Freelance AV-kääntäjän työnkuvaus

Näytelmällisen tai dokumentaarisen televisio-ohjelman ja elokuvan käännöstyöhön sisältyvät seuraavat vaiheet:

1) Materiaalin noutaminen tai lataaminen toimeksiantajalta

Työstettävä materiaali koostuu kuvamateriaalista, käsikirjoituksesta ja joissakin tapauksissa, esim. teatterielokuvakäännöksissä c-äänikasetista. Materiaalit ladataan useimmiten suoraan toimeksiantajan nettipalvelimelta, mutta kuvamateriaali saatetaan myös saada työnantajalta DVD-levynä tai, nykyään harvemmin, VHS-nauhana. Käsikirjoitus tulostetaan tapauksen mukaan joko työnantajan tiloissa tai työntekijän työtiloissa.

2) Varsinainen käännöstö

Työ tehdään omassa, erillisessä työhuoneessa tai asunnon yhteydessä olevassa työtilassa. Käsikirjoituksen ja kuvan avulla muokataan lähtökielisestä puheesta tulokieliset, ruutuun mahtuvat, tiivistetyt repliikit ja/tai kertojan/näyttelijän luettava teksti. Selostettavaan tekstiin kääntäjä laatii kuvan ja käsikirjoituksen avulla sekuntilistan eli ajoittaa tekstin luettavaan jaksoihin. Työhön tarvitaan tietokonetta, erilaisia tietokoneohjelmia (tekstinkäsittely- ja ajastusohjelmia, mediasoitinta) sekä DVD-soitinta, videonauhuria tai kasettisoitinta.

3) Työn toimittaminen toimeksiantajalle

Valmis käännös toimitetaan toimeksiantajalle joko tämän nettipalvelimella, sähköpostitse, muistitikulle tallennettuna tai paperille tulostettuna. Joidenkin toimeksiantajien työtilaukset pystytään tekemään pitkälti kotona maksullisten ajastusohjelmien avulla, mutta työ vaatii lähes aina lopullisen tarkastuksen toimeksiantajan tiloissa. Tällöin kääntäjä siirtää työtilassaan käännöksen muistitikulle ja ajastaa ja muokkaa sen toimeksiantajan tiloissa tietokoneella ja tekstitysohjelmalla valmiiksi, lähetyskelpoiseksi tiedostoksi. Joissakin tapauksissa tekstitys joudutaan myös hoitamaan lähetystiloissa "suorana" eli kääntäjä painaa tekstin ulos ohjelman aikana.

Selostettavan tekstin (esim. dokumentit tai dubatut animaatio-ohjelmat) kääntäjä toimittaa sähköpostilla tai printtinä lukijalle/näyttelijöille harjoiteltavaksi. Äänitysstudioissa kääntäjä toimii äänityksen ohjaajana eli vastaa lukijan/näyttelijöiden ja äänittäjän työstä sekä huolehtii selostusäänen miksauksesta valmiiseen ohjelmaan yhdessä äänitarkkailijan kanssa.

Yhden käännöstyön vuoksi kääntäjälle voi kertyä useita käyntikertoja toimeksiantajan luo. Freelancekääntäjä tekee yleensä työtä usealle työnantajalle (Yleisradion eri yksiköt, MTV3 ja sen maksukanavat, Sub, Nelonen, elokuvia ja video-ohjelmia välittävät yhtiöt jne.), jolloin työmatkoja kertyy huomattavasti enemmän kuin vakituisessa toimessa olevalle. Hankalien työaika- ja kiireelliset työt, "hälytystyöt" esimerkiksi ajankohtaisohjelmiin ja uutisiin, ilta-, yö- ja viikonlopputyöt) julkisten kulkuneuvojen käyttö ei aina ole mahdollista. Tällöin on käytettävä omaa autoa tai taksia.

Kääntäjän työvälineitä ovat tietokone sekä tulostin, tekstinkäsittelyohjelmat, tekstitysohjelmat, tietoliikenneohjelmat, taulukointiohjelmat, kortisto-ohjelmat jne. sekä vielä joissakin tapauksissa niiden vaatimat tietokoneen ohjelmakortit, esimerkiksi tv-videokortti.

Lisäksi kääntäjällä on oltava tarpeellisin toiminnoin varustettu DVD-soitin tai kuvanauhuri sekä televisio ja ääninauhuri. (Myös sanelunpurkulaitetta käytetään yhä tietynlaisissa käännöksissä.) Jotta kuvamateriaalin äänen saa toistetuksi puhtaana ja ymmärrettävänä, tarvitaan laadukkaat kuulokkeet ja stereovahvistin kaiuttimineen. Työvälineitä ovat myös kirjoituspöydät, tuolit sekä laitteiden vaatimat kalusteet, valaisimet ja muut varusteet, toimistotarvikkeet (mm. tulostusmusteet ja paperit), DVD-levyt, ääni- ja kuvanauhat, muistitikut, suojaohjelmat jne.

Tietoliikenneyhteys on kääntäjälle välttämättömyys. Internetistä on tullut tärkein tiedonhankintakanava, josta löytyy mm. suuri joukko erikoisalojen sanakirjoja ja sanastoja. Av-kääntäjä joutuu usein kääntämään kaikkein uusinta puhekieltä ja selvittämään uusien ilmiöiden taustoja jo ennen kuin ne ehtivät sana- ja tietosanakirjoihin. Tärkeitä tiedonhankintakanavia ovat myös erilaiset sähköpostilistat ja keskusteluryhmät. Lisäksi suurin osa toimeksiantajista vaatii töiden palauttamista nettipalvelimella tai sähköpostitse.

Puhelin on välttämätön työväline. Puhelimitse kääntäjä neuvottelee töistään toimeksiantajien ja ohjelmatoimittajien kanssa, varaa katselu- ja ajastusajat sekä selostusten äänitysajat, tilaa kuvamateriaalin studioon sekä sopii lukijoiden kanssa äänityksestä. Lisäksi kääntäjä joutuu ottamaan yhteyttä asiantuntijoihin, arkistoihin, kirjastoihin ja järjestöihin asioita ja termejä tarkistaessaan. Puhelinvastaajaan vanhat ja uudet toimeksiantajat voivat jättää työtarjouksia.

Joissakin tapauksissa, varsinkin ulkomaisten asiakkaiden kanssa asioidessaan, kääntäjä tarvitsee yhä faksia. Sillä lähetetään tekstiä toimeksiantajan tarkistettavaksi ja lukijoille harjoittelua varten. Faksilla vastaanotetaan myös työhön ja työvälineisiin liittyviä viestejä, sanastoja, artikkeleita jne.

Kääntäjä tarvitsee laajan käsikirjaston: kieleen ja kääntämiseen liittyvää ammattikirjallisuutta, kaunokirjallisuutta, ulko- ja kotimaisia sanakirjoja ja sanastoja, tietosanakirjoja ja muita hakuteoksia, maksullisia nettisanakirjoja, sanoma- ja aikakauslehtiä, eri ammattialojen oppi- ja käsikirjoja, tietokoneohjelmien käsikirjoja ja oppaita sekä tieteellisiä ja muita erityisjulkaisuja.

Kalliit työvälineet (niin laitteet, ohjelmat kuin kirjatkin) on vakuutettava.

4. Ammattitaidon ylläpito

Kääntäjän työ vaatii hyvää vieraan kielen/kielten taitoa ja sen murteiden, sosiolektien ja tyylien hallintaa. Kääntäjällä on oltava laaja yleissivistys, hänen on tunnettava eri kulttuureja ja osakulttuureja sekä oltava perillä lukuisista tieteiden, tekniikan ja yhteiskuntaelämän aloista ja aihepiireistä. Alkuperäisen teoksen välittäminen ja tulkitseminen äidinkielelle vaatii kääntäjältä erityisen hyvää kielellistä ilmaisuvalmiutta. Televisio-, elokuva- ja videokääntäjien toimeksiantajat eivät juuri järjestä ja kustanna alan koulutusta, joten ammattitaito on pidettävä yllä omalla ajalla ja omalla kustannuksella. Taitojen ylläpitämiseksi on tehtävä opintomatkoja ulkomaille, seurattava koti- ja ulkomaista kirjallisuutta sekä osallistuttava kursseihin ja seminaareihin.